

ANALIZA MEDIJSKOG IZVJEŠTAVANJA
KORUPCIJA U BOSNI I HERCEGOVINI
(15-28. avgust 2011. godine)

METODOLOŠKE NAPOMENE

Osnovnu jedinicu analize činile su medijske objave, pod kojima se podrazumjeva vidljivo omeđena cjelina u medijima u formi novinarskih žanrova ili saopštenja za medije, čiji je sadržaj posvećen korupciji u Bosni i Hercegovini (ukazivanje na primjere koruptivnih radnji, istraživanja i izvještaji o stepenu rasprostranjenosti korupcije, aktivnosti usmjerene na procesuiranje ili prevenciju korupcije i dr.). Prilikom analiziranja izdvojenih medijskih sadržaja pažnja je usmjerena na identifikaciju kvalifikacija pripisanih koruptivnim radnjama, odnosno načinima njihovog pominjanja i tumačenja - ko ukazuje na primjere korupcije, kako ih interpretira i ko se imenuje kao akter koruptivnih radnji.

Analizom je obuhvaćeno 135 objava zabilježenih u 9 dnevnih listova (Dnevni avaz, Dnevni list, Euro Blic, Fokus, Glas Srpske, Nezavisne novine, Oslobođenje, Press, Večernji list), 2 nedeljnika (Dani, Slobodna Bosna), 3 televizijske stanice (centralne informativne emisije BHT, FTV i RTRS, uz dva priloga zabilježena na OBN i TV SA) i 7 internet portala (24sata.info, bih-x.info, biznis.ba, depo.ba, dnevnik.ba, sarajevo-x.com, zurnal.info) u periodu od 15. do 28. avgusta 2011. godine.

Izdvojene objave ukrštane su sa svakim pojedinačnim datumom tokom analiziranog perioda kako bi se izmjerila učestalost njihovog pojavljivanja, uz pretpostavku da je učestalost jedan od indikatora značaja koji se pridaje temi izveštavanja, odnosno korupciji. Dalje su ukrštane sa drugim varijablama, poput medija u kojima se pojavljuju, autora i njihovih vrijednosnih stavova, novinarskih žanrova i vrsta naslova, veličine taksta/trajanja priloga i dominantnih izvora informacija.

Izdvojeni su faktografski žanrovi (izvještaji i vijesti koji se zasnivaju na prenošenju informacija dobijenih od nadležnih institucija i organizacija koje nije praćeno interpretacijom autora ili izvora informacija), interpretativni žanrovi (izvještaji praćeni iznošenjem vrednosnog suda, tumačenja od strane novinara ili sagovornika), istraživački i analitički žanrovi, komentari i kolumne.

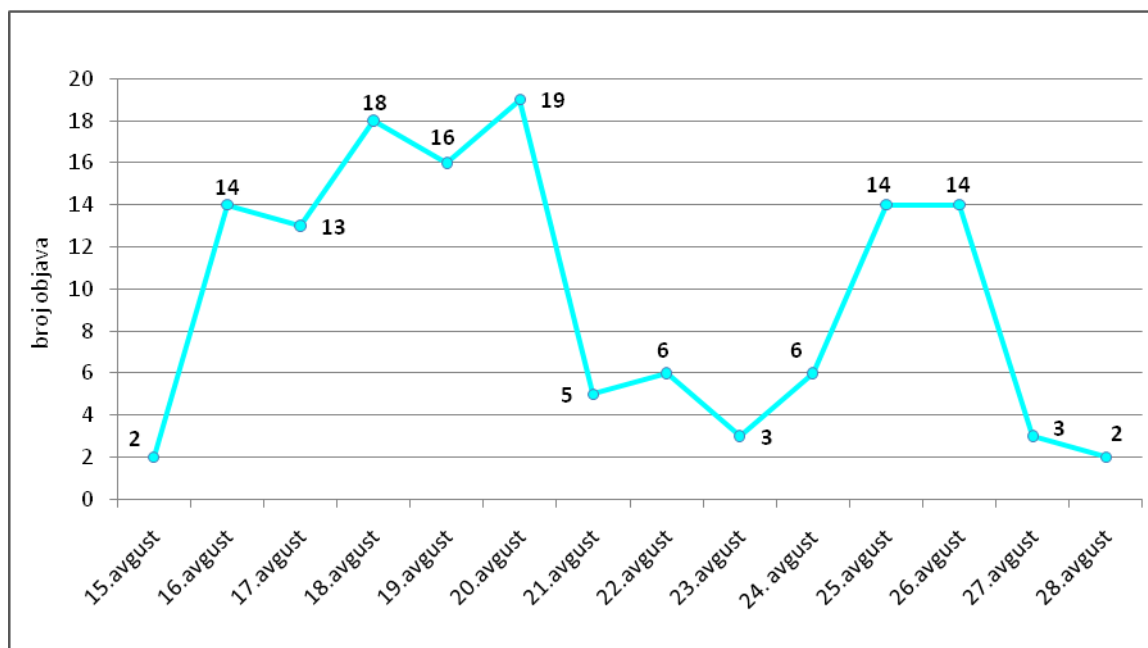
Naslovi su podeljeni na informativno-deskriptivne (bez iznošenja stava, npr. *Smijenjeni direktor i Uprava Doma zdravlja, Uhićeno 40 direktora*), interpretativno/metaforične (npr. *Neophodan odlučniji progon korumpiranih, Bratski u fotelje*) i senzacionalistički (npr. *Nezakonitom uredbom Bošnjaci preuzimaju kontrolu nad svim javnim poduzećima u Federaciji, Intelktualno Zvonko Jurišić nije sposoban biti vođa*).

Vrijednosna orijentacija sadržaja tekstova i priloga određivana je u odnosu na to da li samo konstatuju ili ukazuju na slučajeve korupcije bez ikakvih aktivnosti koje bi vodile sankcionisanju odgovornih, zatim slučajevi korupcije koji su praćeni najavom aktivnosti – istražnih i sudskih – u cilju sankcionisanja i slučajevi korupcije koji su praćeni realizacijom konkretnih aktivnosti, poput hapšenja osumnjičenih, izricanja presuda, edukativnih akcija u cilju podizanja svijesti javnosti o štetnosti korupcije i slično.

FREKVENCIJE OBJAVLJIVANJA

U periodu od 15. do 28. avgusta 2011. godine zabilježeno je 135 objava koje su se odnosile na problem korupcije u Bosni i Hercegovini. Na osnovu grafikona koji prikazuje broj objava za svaki datum tokom analiziranog perioda vidljivo je osciliranje intenziteta medijskog izvještavanja o korupciji. Najizraženiji intenzitet medijskog izvještavanja zabilježen je u periodu od 16. do 20. avgusta koji karakteriše početak sukoba između predsjednika i dopredsjednika Hrvatske stranke prava BiH (HSP BiH) Zvonka Jurišića i Josipa Perića koji su se međusobno optuživali za imenovanja rođaka i prijatelja na rukovodećim funkcijama javnih institucija i preduzeća (od 16. avgusta). Imenovanje Mirsada Nikšića, brata premijera Vlade Federacije BiH Nermina Nikšića, za vršioca dužnosti izvršnog direktora za upravljanje i održavanje u Javnom preduzeću Autoceste Federacije BiH (od 17. avgusta) predstavlja temu koja će dominirati tokom celog analiziranog perioda na koju će se nadovezivati ukazivanje i na druge primjere imenovanja na javne funkcije rođaka i prijatelja nosioca vlasti u Federaciji BiH, naročito članova Socijaldemokratske partije BiH (SDP BiH). Akcija "Kafa" tokom koje su pripadnici Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) uhapsili više od 40 osumnjičenih za organizovani kriminal u vezi sa utajom poreza, carinskim prevarama i fiktivnim prometom visokoakcizne robe dominirala je medijskim izvještavanjem 19. i 20. avgusta. Navedene teme uzrokuju porast objava i tokom 25. i 26. avgusta – okončanje sukoba između čelnika HSP-a, nova imenovanja rođaka i prijatelja na javne funkcije, poput supruga visoke funkcionerke SDP-a Lidije Korać i komentarisane hapšenja većinskog vlasnika Fabrike duvana Banja Luka Nebojše Antonića u okviru pomenute akcije SIPA i njegovih veza sa političkim vrhom Republike Srpske. Sve ostale analizirane teme, koje će biti predstavljene u narednom dijelu, dobijale su znatno manju pažnju medija, uglavnom od jedne do pet objava.

Grafikon 1. Frekvencija objavljivanja

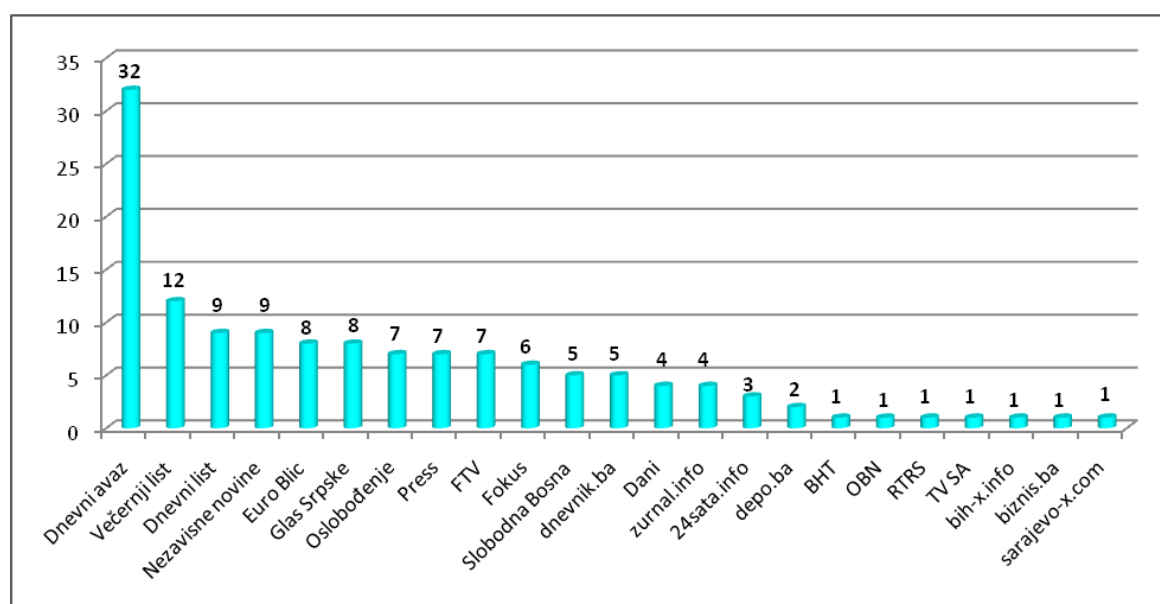

S obzirom da je medijsko izvještavanje najintenzivnije o koruptivnim aktivnostima za koje se optužuju najviši nosioci vlasti koji su ujedno i čelnici političkih partija, nameće se sumnja da intenzitet izvještavanja pojedinih medija nije uzrokovan nastojanjem da se javnosti predstave i kritikuju koruptivne aktivnosti kao takve, već da se naglasi *ko* je akter koruptivnih aktivnosti, odnosno koje političke stranke. Polovina objava zabilježenih u Dnevnom avazu, koji je u vlasništvu člника opozicione partije Fahrudina Radončića (Stranka za bolju budućnost BiH) odnosi se na optužbe za nepotizam vladajuće („platformaške“) koalicije ili se u slučajevima zloupotrebe službenog položaja navodi da je optužen „kadar SDP-a“ (npr. za smijenjenog direktora Turističke zajednice Tuzla Almazage Čatovića navodi se da je SDP-ov kadar). Opravdanim se nameće pitanje da li bi intenzitet izvještavanja Dnevnog avaza o korupciji bio istovjetan da je Stranka za bolju budućnost BiH članica vladajuće koalicije u Federaciji BiH?

Mediji iz Republike Srpske, koji se ujedno smatraju bliskim vladajućim strukturama u ovom entitetu, Glas Srpske, Fokus, Press i Nezavisne novine pored ukazivanja ko je akter koruptivnih aktivnosti, ujedno naglasak stavaju i *gdje* se one događaju, tako da se sve objave zabilježene u ovim medijima odnose na slučajeve korupcije u Federaciji BiH ili na državnom nivou, bez ikakvog ukazivanja na iste ili slične slučajeve u Republici Srpskoj. Zabilježen je i primer selekcije informacija iz saopštenja za javnost u kojima se iznose optužbe na račun vladajućih partija u Republici Srpskoj. Naime, povodom hapšenja većinskog vlasnika Fabrike duvana Banja Luka Nebojše Antonića, predsjednik Demokratske partije Dragan Čavić izrazio je sumnju o postojanju veze između njega i vrha SNSD-a, međutim Glas Srpske, Fokus i Press izostavljaju ovaj dio Čavićeve izjave i pažnju prebacuju na njegovo ukazivanje o kriminalnim aktivnostima Nebojše Antonića u Fabrici duvana Banja Luka, na koje su upozoravali i mali akcionari ove kompanije.

Uticaj političke pozadine određenog medija na odabir tema i način izvještavanja o njima zabilježen je i u listu Oslobođenje, koji se u javnosti često označava kao medij pod naglašenim uticajem SDP-a. Tokom analiziranog perioda drugi mediji su ukazali na desetine slučajeva imenovanja osoba bliskih vladajućoj koaliciji, naročito SDP-u, na rukovodeća mjesta javnih institucija i kompanija, međutim u Oslobođenju o ovome nije zabilježena nijedna objava, samo je prenešeno saopštenje SDP-a povodom optužbi za nepotizam.

Grafikon 2. Pregled broja objava prema analiziranim medijima

Iako se u medijskim izvještajima ukazuje na korupciju kao jedan od ključnih bosanskohercegovačkih problema, kao što su "prazni proračuni, milijarde maraka zaduženosti, ogromno siromaštvo, katastrofalna ekonomska politika, 'divovska' administracija, pad izravnih inozemnih investicija, novi val recesije, korupcija i organizirani kriminal",¹ ili se Bosna i Hercegovina predstavlja zemljom "beznađa i mržnje, bezvlašća, korumpiranih i nesposobnih političara",² aktivnosti nevladinih organizacija, udruženja građana i evropskih institucija usmjerenih na sprečavanje korupcije ne dobijaju naročitu medijsku pažnju. Primjera radi, povodom saopštenja da su građani Brčko distrikta omladinskoj organizaciji Vermont prijavili 32 slučaja korupcije za šest mjeseci implementacije projekta "Stop korupciji u zdravstvu i obrazovanju" koji podržava Centar civilnih inicijativa Sarajevo, čime su potvrđene procene Transparency International BiH da najviše korupcije ima u zdravstvu, obrazovanju i u brčanskoj policiji, zabilježene su samo tri objave (Euro Blic, Dnevni list, Fokus). Akcija „Ne dam i ne uzimam mito!“ u Tuzli čiji je cilj ukazivanje na štetnost korupcije po društvo u cjelini i besmislenost davanja mita u svrhu dobijanja adekvatne zdravstvene usluge bila je tema samo dvije objave (Oslobođenje, OBN). Tokom ove akcije u organizaciji Centra civilnih inicijativa građanima Tuzle dijelili su se bedževi sa natpisom "Ne dam i ne uzimam mito!" i informativne knjižice o pravima pacijenata koja su zakonom zagarantirana.

Tokom analiziranog perioda objavljen je izvještaj o procjeni stanja u borbi protiv korupcije grupa država Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije (GRECO). Naglašavajući da nisu ostvareni nikakvi pomaci u borbi protiv korupcije u Bosni i Hercegovini, ove države pozvale su nadležne da se poduzmu odlučne mjere na primjeni krivičnog zakonodavstva i efikasnosti u krivičnom progonu osoba optuženih za korupciju i da se poveća transparentnost i odgovornost u finansiranju političkih stranaka i predizbornih kampanja. Pomenutom izvještaju posvećene su 4 objave (Glas Srpske, Oslobođenje, FTV, zurnal.info). Povodom navedenog izvještaja, autorke priloga na FTV (Dnevnik 2, 17.avgust) Edina Šećerović i Ivana Bešlić podsjetile su na izjavu ministra unutrašnjih poslova FBiH Predraga Kurteša (izjava od 04. maja 2011.) da će kao čelni čovjek ministarstva u konsultaciji sa svojim saradnicima osigurati sve što je potrebno da policijski službenici Federalne uprave policije istraže svaki operativni podatak i privedu pravdi svakoga za koga se dokaze osnov sumnje na koruptivno ponašanje, bez obzira o tome se radilo. Direktor Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije BiH Sead Lisak istakao je da svi problemi koji su navedeni u izveštaju grupe država Vijeća Evrope za borbu protiv korupcije stoje kao prioriteti u akcionom planu ove agencije za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije (Glas Srpske).³ Samo jedna objava (Glas Srpske) zabilježena je povodom polugodišnjeg pregleda realizacije aktivnosti iz dokumenta Evropsko partnerstvo sa BiH za period januar - jun 2011. godine u kojem se, između ostalog, naglašava da je od 151 zadatka koji je trebalo da bude ispunjen u prvih šest mjeseci ove godine, realizovan tek 21, a među ciljevima koje je BiH trebalo da ispuni jeste i to da se odlučno procesuiraju slučajevi korupcije i usvoji politika nulte tolerancije prema korupciji, te da se donesu i zakoni o ispitivanju porijekla imovine.

Ukazivanje Transparency International BiH da je korupcija prilikom zapošljavanja u državnim institucijama i preduzećima prisutna na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, da se konkursi nerijetko raspisuju sa unaprijed uspostavljenim uslovima koje ispunjava određena osoba, da je prisutna praksa plaćanja za radno mjesto, tako da su nerijetko i sami građani dio korumpiranog sistema jer su mnogi od njih spremni dati novac kako bi došli do zaposlenja, zabilježeno je u okviru tri objave (FTV, TV SA, bih-x.info). Emir Đikić, predsjedavajući Odbora direktora TIBiH, istakao je da

¹ Dnevni list, Dragan Bradavica, *Šta očekuje novu vlast - Prazni proračuni, dugovanja, nezaposleni, blokiran put k EU- u*, 18.avgust 2011.

² Press, Saša Mirić, *Brendovi BiH*, 15.avgust 2011.

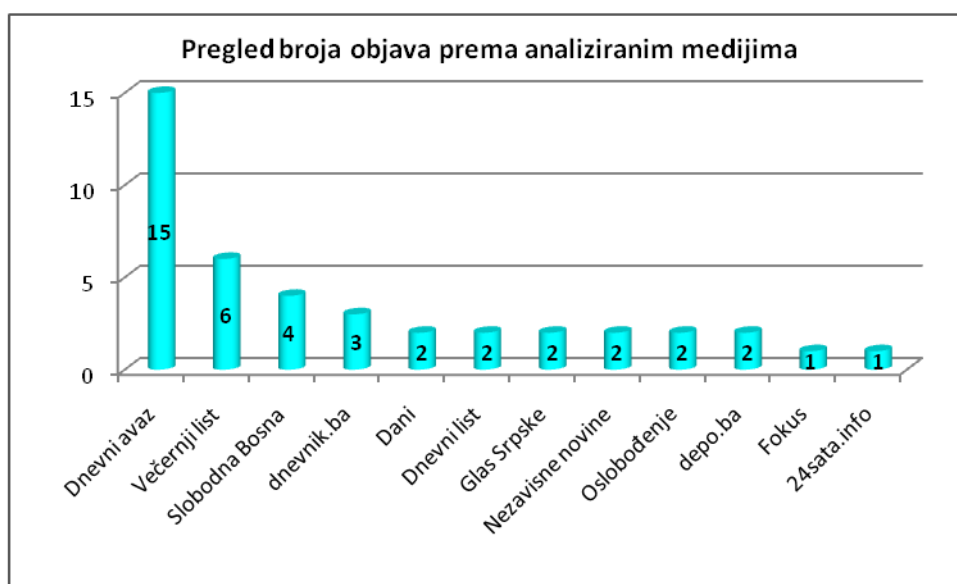
³ Glas Srpske, Ž.Do., *Neophodan odlučniji progon korumpiranih*, 18.avgust 2011.

“ono što nam danas fali je ono što je ključno u borbi protiv korupcije – a to je politička volja (...) ona koja dolazi od naših političara, a ne od Evropske komisije”.

Pored prethodno navedenih tema, u narednom dijelu biće predstavljene ostale teme zabilježene u izvještajima analiziranih medija: optužbe za nepotizam i vladajuća koalicija u Federaciji BiH (42 objave), sukob unutar Hrvatske stranke prava BiH (19 objava), akcija „Kafa“ Državne agencije za istrage i zaštitu – SIPA (26 objava) i optužbe za korupciju zaposlenika u državnim, entitetskim i kantonalnim institucijama (33 objave).

TEMATSKI PRIKAZ SADRŽAJA OBJAVA

1. OPTUŽBE ZA NEPOTIZAM I VLADAJUĆA KOALICIJA U FEDERACIJI BIH

Grafikon 3.

Najveću pažnju mediji su posvetili potezima Vlade Federacije BiH (najčešće imenovana kao „nova platformaška vlast“) koja je tokom tri mjeseca smijenila oko 200 osoba na rukovodećim mjestima u institucijama vlasti, agencijama, direkcijama i javnim preduzećima i umjesto njih postavila rodbinu i prijatelje čelnika vladajuće koalicije, naročito Socijaldemokratske partije (SDP BiH) i njenog predsjednika Zlatka Lagumdžije. Mediji su ukazivali da su takva imenovanja u suprotnosti sa postojećim zakonima, prije svega Zakonom o sprečavanju sukoba interesa, da su realizovana donošenjem uredbi o upravljanju javnim preduzećima kojima se ona stavljaju pod punu kontrolu federalne Vlade, zatim izmjenama statuta javnih preduzeća i institucija ukoliko imenovani kandidati ne zadovoljavaju uslove (obrazovanje, iskustvo i dr.) koje statuti zahtjevaju za obavljanje odgovarajućih funkcija ili korigovanjem uslova javnih natječaja i drugim nezakonitim postupcima kojima se favoriziraju određeni kandidati. Optužbe za nepotizam dominirale su medijskim izvještavanjem: „Federalna Vlada je posljednjih dana u žiži javnosti i zbog optužbi za nepotizam i zapošljavanje rodbine i prijatelja“ (Dnevni list), „evidentni nepotizam prilikom imenovanja“, „Opsjednutost funkcijama i uhljebljivanjem stranačkih ljudi od početka obilježava djelovanje tzv. platformskog saveza u Federaciji BiH“ (Dnevni avaz), „Ovladavanje materijalnim i finansijskim resursima javnih poduzeća temeljni je cilj koji je platformaška Vlada, prevođena SDP-om, od proglašenja izborne pobjede sebi zacrtala“ (Večernji list), „Nakon formiranja vlasti Lagumdžija je počeo čistku kadrova u javnim preduzećima i počeo postavljati svoje prijatelje, bliske saradnike ili

jednostavno poslušnike“ (Slobodna Bosna), „*Brojni su primjeri kako se nova platformaška vlast griješi o to moralno načelo (zabranu nepotizma) i ispoljava svoju gramzivost i pohlepu*“ (Dani). Mediji iz Republike Srpske, ujedno i veoma bliski vladajućem SNSD-u, Fokus i Glas Srpske izveštavali su na veoma osuđujuć i tendenciozan način o nepotističkim imenovanjima u Federaciji BiH, kao da takva praksa nikada nije zabeležena od političkih lidera u Republici Srpskoj. Fokus svojim čitaocima naglašava da strukturu vlasti u Federaciji BiH čini „cijela četa rodbinsko-stranačkih funkcionera“,⁴ dok novinarka Glasa Srpske Sandra Miletić u autorskom komentaru ističe da je „platformaška vlast svoje prijatelje, rođake, kumove smjestila u dobro plaćene fotelje“. ⁵ Ni najmanjom naznakom čitaocima se ne ukazuje na nepotizam u strukturama vlasti u Republici Srpskoj u kojoj su takođe stranački prijatelji, rođaci, kumovi smješteni u „dobro plaćene fotelje“ javnih institucija ili, kako je to ukazao novinar Večernjeg lista Zdenko Jurilj, da se u Republici Srpskoj „čelnike SNSD i njihova predsjednika Milorada Dodika optužuje za otvoreni nepotizam“. ⁶

Među primerima nepotističkih imenovanja izdvaja se premijer Vlade Federacije BiH Nermin Nikšić koji je potpisao odluku o imenovanju svog brata Mirsada Nikšića za vršioca dužnosti izvršnog direktora za upravljanje i održavanje u Javnom preduzeću Autoceste Federacije BiH i odluku o imenovanju Ivana Šakote, zeta federalnog ministra poljoprivrede Jerka Ivankovića Lijanovića za vršioca dužnosti izvršnog direktora za ekonomsko-financijske poslove u pomenutom javnom preduzeću.⁷ Predsjednik SDP-a Zlatko Lagumdžija na čelo Javnog poduzeća Elektroprivreda BiH postavio je svog asistenta sa Ekonomskog fakulteta i poslovnog partnera Elvedina Grabovicu, u Nadzorni odbor BH Telecoma postavio je poslovnog suradnika i prijatelja Kemala Kačapora, na mjesto direktora sarajevskog Aerodroma imenovao je svog bliskog prijatelja Ivicu Veličana. Lagumdžija je ovakva imenovanja obrazložio tvrdnjom da je normalno da se na odgovorne dužnosti postavlja čovjek od povjerenja. Za člana Nadzornog odbora Naftnih terminala FBiH imenovan Zvonimir Šušnjar, rođak predsjednika HSP Zvonka Jurišića koji je svoju rodbinsku akviziciju komentirao protupitanjem: „Jesam, pa što?“. Pored JP Autoceste FBiH, svoje rođake čelnici NS-a Radom za boljitak postavili su i u Nadzorni odbor Razvojne banke Federacije BiH. Među kandidatima za mesto direktora UO Agencije za pasivni podbilans BiH nalazi se i prijatelj premijera Nikšića, Senad Rahimić, dok je suprug Lidije Korać visoko pozicionirane funkcionerke SDP, Davorin Korać imenovan za člana Nadzornog odbora Elektroprivrede BiH. Premijer Kantona Sarajevo Fikret Musić je samo za jedan dan potpisao 55 kadrovskih rješenja o imenovanjima i razrješenjima koja se odnose se na upravne i nadzorne odbore sarajevskih fakulteta. Među novoimenovanim članovima je Goran Behmen sin Alije Behmena gradonačelnika sarajeva (UO Filozofskog fakulteta), Amina Huseinbegović-Čengiđ, kuma Zlatka Lagumdžije (UO Stomatološkog fakulteta) i dr.

⁴ Fokus, autor nije imenovan, *Nepotizam u federalnoj vladi*, 19.avgust 2011.

⁵ Glas Srpske, Sandra Miletić, *Prijatelji, braćo, kumovi*, 26.avgust. 2011.

⁶ Večernji list, Zdenko Jurilj, *Postavljaju braću, zetove, kumove i nitko ne odgovara*, 19.avgust 2011.

⁷ U komentaru (pismo čitaoca) sekretar Udruženja poljoprivrednika Kantona Sarajevo Sead Jeleč ukazujući na primjere korupcije i kriminala tokom perioda kada je Jerko Ivanković Lijanović bio na vlasti Zapadnohercegovačkom kantonu, naglašava da je premijer Nermin Nikšić postavljanjem Lijanovića za ministra poljoprivrede „žrtvovao poljoprivredu u korist sklapanja i održanja vlasti“ (Oslobođenje, *Poljoprivredna blamaža*, 16.avgust). Optužbe na račun ministra poljoprivrede Jerka Ivankovića Lijanovića iznio je i predsjednik Veterinarske komore Federacije BiH, Jasmin Ferizbegović naglašavajući da je novim pravilnikom o naknadama za veterinarske preglede koji je potpisao federalni ministar poljoprivrede prekršeno nekoliko zakona i počinjeno teško krivično djelo. Na taj način je svojim kompanijama omogućio jeftine veterinarske preglede, naknade za pregled objekata koji su registrirani za izvoz umanjene su čak za 90 posto, a te naknade plaćaju same firme, poput Lijanovićeve kompanije, koje izvoze mesne prerađevine (Dnevni avaz, G.Mrkić, *Lijanovića ne zanima zakon, sve sam odlučuje*, 21.avgust).

Portparolka Transparency International BiH, Ivana Korajlić ukazala je da su podnijeli prijavu Centralnoj izbornoj komisiji zbog slučaja imenovanja brata federalnog premijera i zeta federalnog ministra poljoprivrede. Centralna izborna komisija uputila je zahtjev Vladi Federacije BiH za dostavljanje stenograma sa sjednice na kojoj je za izvršnog direktora za upravljanje i održavanje u JP Autoceste FBiH imenovan Mirsad Nikšić, brat federalnog premijera Nermina Nikšića i na taj način želi provjeriti da li je za njega glasao premijer što bi bilo u sukobu interesa zbog čega bi morao biti sankcioniran (Dnevni avaz, Večernji list, Slobodna Bosna, dnevnik.ba)

Povodom optužbi za nepotizam, premijer Nermin Nikšić je izjavio: "U ovoj zemlji postoji Zakon o sukobu interesa. Nijedna odredba Zakona o sukobu interesa nije povrijeđena. To što je netko moj brat ne može biti kažnjen zato što je moj brat. Ne može biti kažnjen zato što mu je brat premijer. Da je obratna situacija i da je moj brat bez posla ili na zavodu, vjerojatno bi me optužili što nemam senzibiliteta i da ne mogu pomoći obitelji, a kako ću pomoći radnicima Aluminija ili građanima Federacije". Iako je navedena izjava na istovjetan način prenešena u Dnevnom listu i Dnevnom avazu, različit smjer njene interpretacije dat je u naslovu: Dnevni avaz - *Neću povući odluku o bratu* / Dnevni list - *Biti nečiji srodnik ne smije biti ni privilegija ni kazna* (19. avgust 2011). Naglašenu zainteresovanost za temu nepotističkih imenovanja i izrazitu kritičnost u tekstovima Dnevnog avaza trebalo bi posmatrati i u relacijama ovog lista sa liderom opozicione stranke, Stranke za bolju budućnost, Fahrudinom Radončićem. U saopštenju za javnost Saveza za bolju budućnost BiH istaknuto je: „Od SDP-a i Zlatka Lagumdžije očekujemo da ne čini reprizu Tihićevog vladanja, gdje su sinovi SDA smješteni u najboljim državnim firmama, a brojni rođaci dilaju dobro plaćena mjesta i državne apanaže“. Dalje se navodi da od premijera Nikšića očekuju da koriguje svoju odluku i da „SDP zaustavi širenje nepotističkog virusa koji je ovu zemlju vrlo skupo koštao od rata do danas“.⁸

Sličan način usmeravanja interpretacije kroz naslov zabilježen je i povodom saopštenja SDP-a na optužbe da imenuju prijatelje i rođake na javne funkcije: Oslobođenje - *Srodstvo ni privilegija ni kazna* / Dnevni avaz - *Srodnici i prijatelji SDP-a i dalje će biti imenovani* / Dnevni list - *Biti nečiji srodnik ne smije biti ni privilegija ni kazna* (20/21. avgust 2011). U saopštenju SDP-a navedeno je da nikada nijedan pojedinac iz ove stranke neće biti predložen na obnašanje bilo koje dužnosti zato što je nečiji srodnik ili prijatelj i pozivaju sve da zajedno sa ovom strankom vrše kontrolu svih kadrova na temelju rezultata njihovog rada. U nastavku je istaknuto da „činjenica da je neko srodnik ili prijatelj nekome iz SDP ne može biti prepreka za njegovo predlaganje za obavljanje određene pozicije, ukoliko posjeduje potrebne kvalifikacije i iskustvo za obavljanje tog posla“. Važno je naglasiti da navedeno saopštenje ujedno predstavlja jedinu objavu zabilježenu u Oslobođenju koja se odnosi na nepotistička imenovanja na javne funkcije. Hipotetički govoreći, čitaocima koji se oslanjaju samo na Oslobođenje zbog selekcije informacija ostao bi nepoznat razlog koji je uzrokovao ovo saopštenje, odnosno primeri nepotizma na kojima se zasnivaju optužbe upućene SDP.

Poslanik SDA u Predstavničkom domu Parlamenta BiH Šemsudin Mehmedović pozvao je Vladu Federacije BiH da prestane da se bavi kadrovskim ukrštenicama, ukazujući da se vlada samo bavi kadrovski smjenama kako bi se doveli ljudi jednog profila i jedne političke orijentacije, u prvom redu SDP-a, a u čemu saučestvuje i SDA, naglasio je da na taj način Vlada usporava investicije u elektroenergetskom sektoru i gradnji infrastrukture, što može da dovede do štrajkova i finansijskog kolapsa. U Glasu Srpske pomenuta izjava je samo prenešena, bez ikakve interpretacije,⁹ u Večernjem listu je interpretirana kao produkt interesnog sukoba jer je čelništvo SDP-a BiH iz javnih poduzeća počelo uklanjati i stare stranačke kadrove SDA,¹⁰ dok je u Dnevnom

⁸ Dnevni avaz, Mirela Kukan, *Od Nikšića se traži da povuče odluku o bratu*, 18. avgust; Večernji list, *Zaustavite nepotizam*, 18. avgust 2011.

⁹ Glas Srpske, Željka Domazet, *Vladu FBiH brine samo kadrovska štimaljka*, 23. avgust 2011.

¹⁰ Večernji list, Zdenko Jurilj, *Nelegalnim odlukama Vlada uvodi centralizam*, 24. avgust 2011.

avazu interpretirana kao početak unutarfrakcijskih obračuna za nasljednika predsjednika SDA Sulejmana Tihića.¹¹ Da međustranački i unutarstranački sukobi dovode do medijskih izvještaja o nepotizmu i drugim koruptivnim aktivnostima ilustrirao je i primer sukoba između predsjednika i potpredsjednika Hrvatske stranke prava BiH (HSP BiH), Zvonka Jurišića i Josipa Perića koji će biti ukratko obrađen kao zasebna podtema.

Navedeni postupci nosioca federalne vlasti i obrazloženja kojima su ih pravdali bili su predmet kritičkih komentara novinara i kolumnista dnevnih listova i nedeljnika.

Novinarka Dnevnog Avaza Mirela Kukan ukazujući da su novinski stupci preplavljeni informacijama o nepotističkim imenovanjima na važne direktorske pozicije, koje provodi nova vlast predvođena SDP-om i da Zlatko Lagumdžija kao zaliven šuti na posljednje skandale, naglašava da su upravo on i njegov SDP, u vrijeme svog opozicionog djelovanja, na ovakve pojave reagirali takvom galamom da je bilo nemoguće ne poželjeti da oni dođu na vlast i konačno zaustave kriminal, korupciju, nepotizam, a pokrenu ekonomiju i razvoj zemlje (*Nepotizam i korupcija*, 19.avgust). Kolumnista Dnevnog avaza, Vlastimir Mijović u tekstu *Gajba puna funkcija* (27.avgust), između ostalog, naglašava: "Ako su se stari miljenici vlasti, oni iz SDA, HDZ-a i SNSD-a, brinuli da im novajlije iz SDP-a nekom principijelnošću mogu pokvariti stari šablon, slobodno mogu odahnuti. Ne samo da im Lagumdžijina stranka neće smetati u nepotističkoj i sličnoj praksi, nego im može služiti kao uzor u tome kako se na račun države uhljebljuju svoji ljudi."

Novinar Večernjeg lista, Zdenko Jurilj u komentaru *Postavljaju braću, zetove, kumove i nitko ne odgovara* (19.avgust) ukazujući na primjere nepotizama u vlasti Federacije BiH, takođe je naglasio kritike spram ovakvih praksi koje je Zlatko Lagumdžija u predizbornoj kampanji osobno iznosio, navodeći da za vrijeme njihove vlasti neće biti podjele dužnosti po rodbinskim vezama kao što su to radili HDZ, SDA i Stranka za BiH. Nasuprot tome, „u tri mjeseca nova platformaška vlast skinula je oko 200 osoba, što je postalo predmet zanimanja Helsinškog odobra za ljudska prava i Transparency Internationala“.

Almir Šećkanović u tekstu *Bratski u fotelje* (Dani, 18.avgust) ukazuje na stranačke trgovine između SDP i SDA prilikom raspodjela direktorskih pozicija na klinikama Univerzitetskog kliničkog centra Tuzla, u Rudniku mrkog uglja Đurđevik, Termoelektrani Tuzla, Rudniku Kreka, tuzlanskim poslovnica BH Telekoma i BH Pošte, Elektrodistribuciji Tuzla, izražavajući sumnju da će se političari sa istim žarom boriti i za tuzlanska preduzeća koja posluju sa gubitkom. Primjere braće, rodbine i prijatelja nove platformaške vlasti koji su postavljeni na visokoodgovorne društvene funkcije navodi i Amer Tikveša u tekstu *Sin, brat i ostala mnogobrojna rodbina i prijatelji* (Dani, 25.avgust), kritikujući obrazloženja predstavnika vlasti kojim nastoje opravdati svoje postupke ili ograditi od nepotizma. „Dakako, moćnici će se potruditi da sve izgleda zakonito, kao što je izuzeće Nermina Nikšića od glasanja za brata (...) Postalo je simptomatično da se državne institucije tretiraju kao socijalne ustanove za nezbrinute ili nedovoljno zbrinute bližnje.“

Kao jedan od mnogobrojnih primjera imenovanja rođaka i prijatelja čelnika SDP i platformaške vlasti na javne funkcije, Nedim Hasić u tekstu *Čelična krila SDP-ove platforme* (Slobodna Bosna, 19.avgust) navodi da su Zlatko Lagumdžija i Željko Komšić na mjesto direktora sarajevskog Aerodroma (polu)legalno imenovali svog bliskog prijatelja Ivicu Velićana. S obzirom da Velićan nije imao visoku stručnu spremu promjenjen je Statut ove kompanije jer je takvu stručnu spremu zahtijevao za generalnog direktora. U tekstu *„Kadrovsko pitanje je naše najvažnije pitanje“ (drug J.V.Staljin)*, Senad Avdić ukazuje da je odmah nakon formiranja Vlade Federacije BiH počela "besprizorna trgovina, urušavanje svake vrste morala, digniteta, proradili su agresivni prizemni, mahom provincijalni nezajažljivi apetiti", dok Asim Metiljević u tekstu *Sunovrat kadrovske politike platformaške vlasti* označava skandaloznim kako potez premijera Nikšića da imenuje rođenog

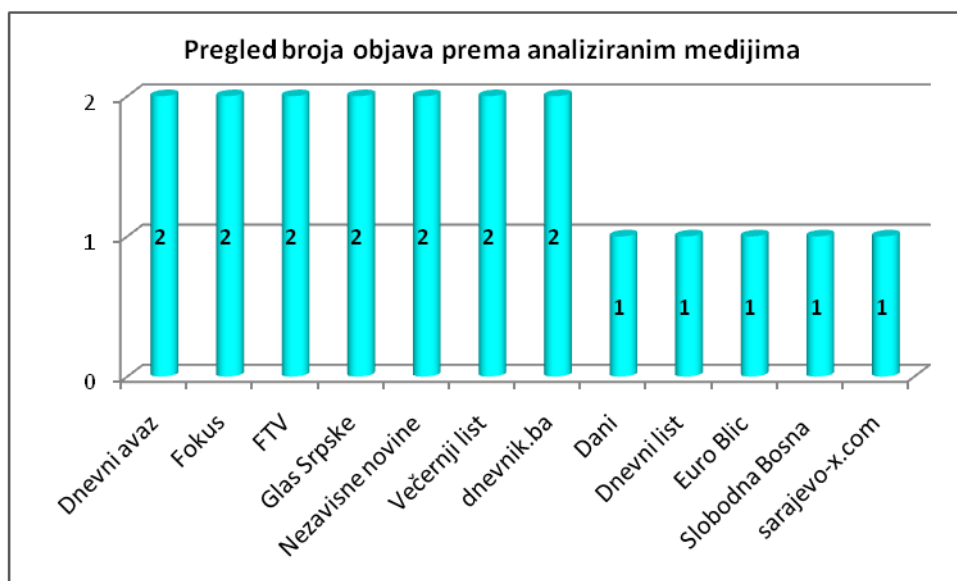
¹¹ Dnevni avaz, F.Vele-A.Hadžić, *Mehmedović napao vrh SDA*, 23.avgust 2011.

brata za izvršnog direktora Javnog preduzeća Autoceste FBiH, tako i reakciju SDP-a koji je ustao u zaštitu premijera Nikšića. "SDP namjerno izjednačava moralnu odgovornost koja je vrlo rastezljiva i zakonsku odgovornost koja je vrlo precizna (...) Potez premijera Nikšića nije (samo) moralno problematičan, nego je u izravnoj suprotnosti s važećim Zakonom o sprečavanju sukoba interesa." Ukazuje i na šutnju Centralne izborne komisije koja je morala reagirati ne samo po službenoj dužnosti nego i zbog izravnog poziva koji joj je uputio Transparency International BiH (Slobodna Bosna, 25. avgust).

Na internet portalu depo.ba objavljen je komentar Rijada Durkića (*Umrla i posljednja nada da nisu svi isti*, 22. avgust) koji povodom imenovanje premijerovog brata za v.d. direktora javnog preduzeća ističe da „takav vid familijarnosti i sukoba interesa nije zabilježen ni u vladama u kojim se dominirali SDA, HDZ ili SzBiH. Bar ne na tom nivou i ne tako, prstom u oko svakom normalnom posmatraču. Izlazak premijera za vrijeme izglasavanja odluke i naglašavanje ministrima da se radi o njegovom bratu, samo pojačava gorčinu i nevjericu koju ova odluka izaziva u javnosti. Čin izlaska klasična je manipulativna demagogija i nema nikavu pozitivnu težinu. Logično je da će ministri podržati premijerov prijedlog, jer imena na drugim odlukama o imenovanjima sadrže i neka njima bitna imena. Bljutavije od ovoga samo je premijerovo pravdanje iste odluke koja se sažima u narodskoj rečenici 'koga ću nego svog brata'“.

Interpretiranje nepotističkih imenovanja u nacionalističkom ključu kao (bošnjačke) prijetnje hrvatskom narodu karakterisalo je tri komentara zabilježena u Večernjem listu. Dejan Jazvić u komentaru *Nezakonitom uredbom Bošnjaci preuzimaju kontrolu nad svim javnim poduzećima u Federaciji* ističe da "protuzakonito stavljanje javnih poduzeća pod punu kontrolu federalne Vlade sigurno će najveći udar imati na većinski hrvatskim područjima, budući da je Vlada Federacije apsolutno pod bošnjačkom dominacijom, a Hrvati ne mogu utjecati na donošenje odluka" (23. avgust). Istu interpretaciju ima i Zdenko Jurilj (*Nelegalnim odlukama Vlada uvodi centralizam*, 24. avgust) koji ističe da će u cijeloj priči o ovladavanju materijalnim i finansijskim resursima javnih poduzeća, što je cilj koji je platformaška Vlada, prevođena SDP-om, od proglašenja izborne pobjede sebi zacrtala, najveće kolateralne žrtve ispasti "javna poduzeća pod, uvjetno_rečeno, nadzorom Hrvata u BiH. Znajući da je zbog negativnog političkog ozračja prema nelegalnoj vlasti u FBiH teško ovladati javnim poduzećima koja su do sada kontrolirala dva HDZ-a, platformaška Vlada priprema sankcije za one koji ignoriraju njihove političke odluke donesene u sarajevskom centru moći." Iza uvođenje političkog monopola u javnim poduzećima, gdje je glavni titular Federacija BiH, Zlatko Tulić smatra da se krije pokušaj centralizacije vlasti i potpuno razvlašćivanje ingerencija koje pripadaju županijama u Federaciji. „Naime, prema izvorima, sljedeći korak u osvajanju Federacije od SDP-a i pojedinaca iz SDA bliskih Lagumdžijinoj stranci, jest osvajanje Neuma, ne naseljavanjem stanovništva, nego ekonomskim potčinjavanjem Sarajevu. Ono što nije uspjelo prije nekoliko godina, a riječ je o dovođenju bošnjačkih 'ulagača' u Neum, uz prethodnu kupovinu hrvatske zemlje u Neumu, ovaj put je u planu dovođenje ulagača koje će kontrolirati Vlada“ (*Neum meta, privatizacija s ciljem potpune kontrole*, 27. avgust).

2. SUKOB UNUTAR HRVATSKE STRANKE PRAVA BIH

Grafikon 4.

Sličan način interpretacije u kojoj se naglašava ugroženost hrvatskih nacionalnih interesa prilikom imenovanja na rukovodeća mjesta javnih preduzeća karakterisao je i sukob čelnika Hrvatske stranke prava BiH (HSP BiH). Naime, dopredsjednik HSP i delegat Doma naroda Federacije BiH Josip Perić za sukob u stranci koji bi, prema njemu, mogao destabilizovati Vladu FBiH i platformašku koaliciju (povlačenje ministra finansija Ante Krajine), okrivljuje predsjednika HSP Zvonka Jurišića i njegove sljedbenike koji su se opteretili kadrovskim rješenjima i "postavljanjem polupismenih prijateljskih, rodbinskih i inih kadrova", umjesto da "vode računa o jednakopravnosti Hrvata" čime nanose štetu stranci i hrvatskom narodu. Zvonko Jurišić, predsjednik HSP i Stanko Primorac, dopredsjednik Glavnog odbora HSP, naglašavali su da su ove optužbe izazvane nezadovoljstvom jer "Perićevi ljudi nisu postavljeni u javna poduzeća kao što je Elektroprivreda HZHB" i da HSP ne želi na bilo koji način ugrožavati hrvatski nacionalni interes. Tokom intervjua Večernjem listu, Josip Perić je istakao: "Što se EP-a tiče, ona je bogatstvo, na koncu konca, hrvatskog naroda i ovo što se dogodilo s pregovorima da se tu HSP uključuje s 33%, da Radom za boljitak i SDP također ulaze s 33%, držim da takva raspodjela, i kadrovska i svaka druga, nije prihvatljiva. Naime, HSP je u platformu unio nešto što nijedna druga strana nije, ne osporavam i drugima da budu hrvatske stranke, ali hrvatski štih daje HSP i u tom svemu mislim da imamo veliku odgovornost i da se ne može dogoditi da se na takav način dopušta da se Elektroprivreda, eventualno danas-sutra, bez volje onoga čije je to vlasništvo, preda nekome drugome. Tu sam principijelno tražio da HSP treba imati 51% upravljačke strukture".¹²

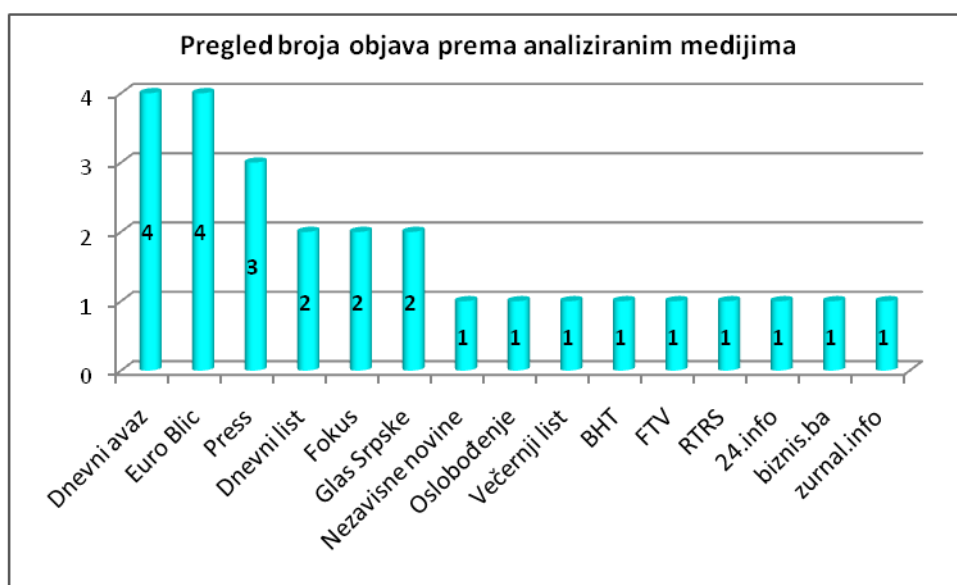
Navedene međusobne optužbe na relaciji Perić-Jurišić dominirale su medijskim izvještajima u Nezavisnim novinama, Euro Blicu, Večernjem listu, FTV, dok je u izvještajima Dnevnog avaza izražena pristrasnost "Perićevoj struji" što ilustruju i naslovi zabilježenih objava: *Perić: Vlada nikada nije bila blizu padu!* (16.avgust), *Perić: Rušim HSP i platformu!* (18.avgust). Tendenciozno izvještavanje Glasa Srpske i Fokusa zabilježeno je i povodom navedenog sukoba unutar HSP. Izjava glasnogovornika HDZ-a BiH Miše Relote koji je istakao da raskol u HSP-u BiH zapravo predstavlja

¹² Večernji list, Željka Mihaljević, *Intelektualno Z. Jurišić nije sposoban biti vođa*, 18.avgust. *Dan pre Večernji list je objavio intervju sa Zvonkom Jurišićem - Marija Medić, Imamo problema u stranci, raskol zbog čelnih funkcija*, 17.avgust 2011.

sukob oko "podjele plijena", naglašavajući da je "vrijeme pokazalo da je čerupanje plijena, javnih dobara i preduzeća u Federaciji BiH jedino što 'platformaši' rade" praćena je sledećim naslovima u ovim listovima: *Raskol zbog podjele plijena* (Fokus), *Jurišić podržava SDP u bici za fotelje* (Glas Srpske).¹³ Takođe, izjava Zvonka Jurišića nakon stranačkog sastanka u Tomislavgradu praćena je slično formulisanim naslovima: *Kriminal u institucijama Vlade FBiH* (Fokus), *Kriminal u firmama i institucijama FBiH* (Glas Srpske).

Krtika interesno motivisanih sukoba između članova HSP zabilježena je u komentarima Amera Tikveše, *Ne pada vlada, ali država strada* (Dani, 18.avgust) i Emira Hodžića, *Mirna Herceg-Bosna* (Slobodna Bosna, 26.avgust). Međusobne optužbe čelnika HSP okončane su nakon proširene sjednice članova stranačkog Predsjedništva i njihovih kolegi iz Hercegbosanskog kantona održane 22. avgusta u Tomislavgradu. Nakon tog sastanka Jurišić je izjavio da su probleme u stranci više isforsirali mediji, da su se u poslednje vrijeme dešavale neke kriminalne i korupcijske aktivnosti u javnim preduzećima kojima upravlja Vlada FBiH i vladinim institucijama i da HSP želi da se to iznese javno i da budu pokrenuti sudski procesi (Dnevni list, Glas Srpske, Fokus, sarajevo-x.com).

3. AKCIJA „KAFA“ DRŽAVNE AGENCIJE ZA ISTRAGE I ZAŠTITU (SIPA)

Grafikon 5.

Povodom akcije "Kafa" tokom koje su pripadnici Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) uhapsili više od 40 osumnjičenih za organizovani kriminal u vezi sa utajom poreza, carinskim prevarama i fiktivnim prometom visokoakcizne robe izveštavanje medija bilo je uglavnom istovjetno. Kao izvori informacija o toku akcije najčešće su se pojavljivali vršilac dužnosti direktora Uprave za indirektno oporezivanje Miro Džakula i portparol Tužilaštva BiH Boris Grubešić. Među uhapšenima su se najčešće pominjali vlasnici privatnih kompanija Ivan Ćuk i Milan Stanković, kao i Miroslav Crnčević, dežurni operativni u MUP-u RS. Oni su osumnjičeni da su u proteklim godinama uvozili kafu u BiH, zatim pravili dokumentaciju da su je izvezli iz BiH i na konto toga dobijali povrat PDV-a, a uvezena kafa je u stvari prodavana na bh. tržištu. Procenjuje se da su na ovaj način uhapšeni nezakonito prisvojili oko 15 miliona KM. U sklopu akcije inspektori SIPA izvršili su pretres u Fabrici duvana

¹³ Izjavu glasnogovornika HDZ-a BiH Miše Relote prenio je i internet portal dnevnik.ba - *Relota: Čerupanje plijena je jedino što platformaši rade*, agencija SRNA, 16.avgust.

Banja Luka i zaplijenili određenu dokumentaciju. Većinski vlasnik Fabrike duvana Banja Luka je Nebojša Antić koji je ujedno i vlasnik firme "Antić Trade" za koju se sumnja da je učestvovala u malverzacijama sa kafom. Mediji su neobično veliku pažnju posvetili pomenutom Nebojši Antiću, što bi se moglo smatrati i svojvrskom banalizacijom same akcije "Kafa", s obzirom da se u devet tekstova koji izvještavaju o sprovođenju akcije kao jedan od izvora informacija pojavljuje Antić uz navođenje da je kum sa uhapšenim Crnčevićem. U razgovorima sa novinarima Antić, između ostalog, ističe da nije među uhapšenima, da se nalazi na odmoru na hrvatskom primorju, da predmet istrage nije Fabrika duvana Banja Luka, već je izuzeta dokumentacija o poslovanju firme „Antić trade“ sa hercegovačkim firmama, da će se vratiti u Banja Luku negirajući navode da ga istražitelji traže zbog kriminalnih aktivnosti, naglašavajući da on pruža i pomoć u istrazi i slično. Nekoliko dana nakon akcije u tekstu lista Press, *Ćuk, Antić i ekipa ukrali 15 miliona maraka* (Boris Knežević, 24.avgust) čitaoci su mogli pročitati da je uhapšenima određen jednomesečni pritvor i da je priveden Nebojša Antić koji se smatra jednim od najbližih saradnika osumnjičenog Ivana Ćuka. O Antićevom hapšenju izveštava i Dnevni list koji ukazuje da postoje sumnje da su osumnjičeni bili upozoreni da se spremaju njihova hapšenja, tako da su dvojica osumnjičenih izbjegla hapšenje, a Miroslav Crnčević je uhapšen na graničnom prelazu prilikom pokušaja bjekstva iz Bosne i Hercegovine (*Biznismeni bili upozoreni da se spremaju njihova uhićenja?*, I.Herceg, 21. avgust).

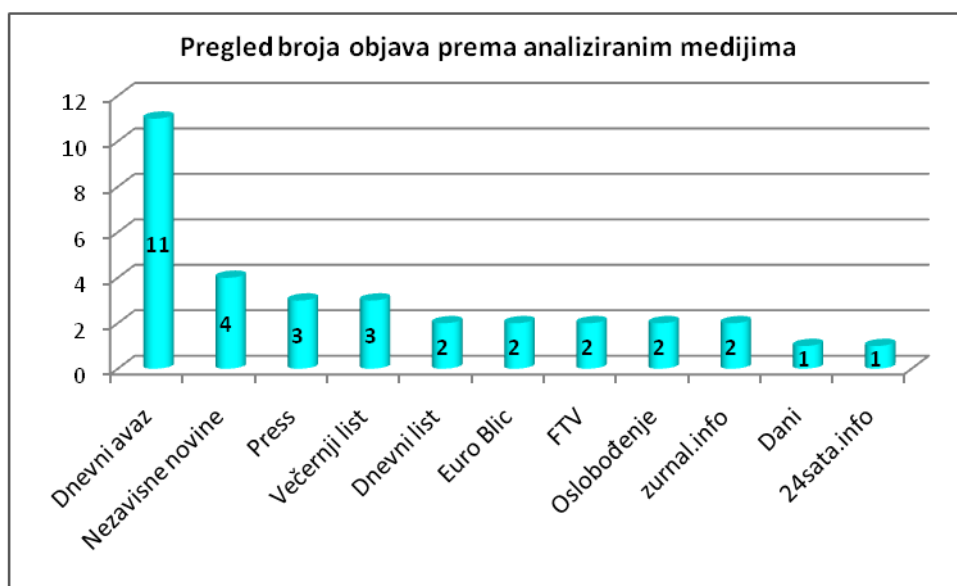
Nakon hapšenja Nebojše Antića, predsjednik Demokratske partije Dragan Čavić pozvao je Vladu RS da poništi privatizaciju Fabrike duvana Banja Luka jer "nema nikakve logike da ona ostane u vlasništvu čovjeka koji se tereti za najteža krivična dela", poput carinskih prevara, višemilionske utaje poreza, falsifikovanje dokumenata i fiktivnog uvoz kafe, nalažavajući da Fabrika duvana Banja Luka grca u dugovima, dok u isto vrijeme kompanija "Antić Trade" ostvaruje enormnu zaradu. Navedenu izjavu prenijeli su Press, Glas Srpske, Fokus i Dnevni avaz koji prenosi i dio koji se ne pominje u navedenim medijima iz Republike Srpske. Naime, Čavić je istakao da su mali dioničari Fabrike duvana Banja Luka u više navrata upozoravali na niz kriminalnih radnji koje se dešavaju u ovoj kompaniji, kao i na sumnju da se većinski vlasnik Nebojša Antić bavi pranjem novca, ali nadležne institucije u RS nisu ništa preduzele, sve do nedavne akcije SIPA. Podsjetio je i na nedavni sastanak Nebojše Antića u Vladi RS sa premijerom Aleksandrom Džombićem i naglasio: "Nakon svih kontroverzi u vezi sa ovom fabrikom, niko iz Vlade RS se nije oglasio i ja mogu da konstatujem da su oni i vrh SNSD u direktnoj vezi sa njim".¹⁴ Slične optužbe iznio je i predsjednik Udruženja malih akcionara Fabrike duvana Banja Luka Zlatibor Koljančić u tekstu Ljiljane Kovačević *Vlasnik Nebojša Antić namjerno uništava vlastitu imovinu* objavljenom na internet portalu zurnal.info (17.avgust). Primjer izostavljanja dela izjave u kojoj se iznose optužbe na račun nosioca vlasti u RS u Glasu Srpske i Fokus, nasuprot veoma tendencioznim naslovima i sadržajima kada je predmet optužbi Vlada FBiH, opravdava sumnju da pomenuti mediji ne izlažu kritici koruptivne aktivnosti kao takve, već zavisno od toga ko (koje stranke) ih sprovodi.

Prije izvođenja akcije "Kafa", tačnije 17, 18 i 19. avgusta u listu Euro Blic objavljeni su tekstovi u kojima je navedeno da su pripadnici Agencije za istrage i zaštitu BiH (SIPA) i Uprava za indirektno oporezivanje BiH (UIO BiH) okončali višemjesečnu istragu u vezi sa milionskim utajama poreza tako da se na teritoriji nekoliko gradova u BiH može očekivati serija privođenja poznatih biznismena jer su u toku konsultacije sa tužilaštvima koja bi trebalo da daju naloge za pretrase i privođenja. Istražioc SIPA utvrdili su da su pojedini biznismeni podnosili zahtjev za povrat PDV bez zakonskog osnova tj. na robu koja faktički nije ni prodana. Uglavnom se radi o biznismenima iz oblasti stanogradnje koji su svjesno ostavljali neprodane stanove kako bi za njih posle isteka određenih garancija tražili povrat PDV i na taj način zarađivali novac, a često su se dogovarali i sa kupcima stanova kojima su stanove zvanično prodavali po manjim cenama, dok su im ostatak iznosa kupci

¹⁴ Dnevni avaz, B.S., *Antić u sprezi s vrhom Vlade RS*, 25.avgust 2011.

davali u gotovini, zahvaljujući čemu su plaćali manje poreze. U okviru druge istrage u kojima učestvuje SIPA i UIO BiH istraživane su carinske malverzacije prilikom uvoza kafe i automobila kojima je ostvarivan nezakonit povrat PDV. Prema podacima Uprave za indirektno oporezivanje, u posljednje dvije godine kroz nelegalan povrat PDV budžet BiH je oštećen za 40,2 miliona KM.¹⁵

4. OPTUŽBE ZA KORUPCIJU ZAPOSLENIKA U DRŽAVNIM, ENTITETSKIM I KANTONALNIM INSTITUCIJAMA

Grafikon 6.

U narednom dijelu predstavljene su optužbe za korupciju zaposlenika u državnim, entitetskim i kantonalnim institucijama kojima su mediji posvetili znatno manju pažnju u odnosu na prethodno predstavljenje teme, uglavnom o jedne do pet objava.

- Optužbe za zapošljavanje radnika putem mita iznošene su protiv direktora Slobodana Trninića i menadžmenta Javne ustanove Dom Zdravlja Sarajevo. Sumnje na zloupotrebe sa poslovnim ugovorima i primanjem nepotrebnog kadra iznošene su i na račun menadžmenta Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu. Prema tvrdnjama zaposlenih, inspektori Federalne uprave policije odnijeli su dokumente o sumnjivom zapošljavanju ljudi u JU Domovi zdravlja od 2007. godine, a sindikat ove ustanove je štampao letke putem kojih je pozvao radnike koji su dali mito za dobivanje posla da to i prijave. Vlada Kantona Sarajevo, zbog sumnjivih primanja radnika, donijela je odluku o smjeni direktora JU Dom zdravlja Sarajevo Slobodana Trninića i članova Nadzornog i Upravnog odbora. (Dnevni avaz -4, Nezavisne novine, Dani – po 1 objava)¹⁶
- Komesar MUP Tuzlanskog kantona, Nedim Mutapčić je pod istragom Tužilaštva TK zbog sumnji da je počinio krivično djelo uzimanje mita od osuđivanog kriminalca *Senadina*

¹⁵ Euro Blic, D.Tomić, *Hapsiće i ugledne zbog utaje poreza*, 17.avgust; redakcija Euro Blica, *Tajkuni strepe od Ćopićevog iskaza*, 18.avgust; redakcija Euro Blica, *Istragu o prevari sa lekovima neki političari bi usporavali*, 19.avgust 2011.

¹⁶ Dnevni avaz, E.Halać, *Trninić se hvali sumnjivom nagradom iz Madrida* (16.8.), *Klinički centar Univerziteta u Sarajevu: Fali doktora, a viška je majstora* (16.8.), *Inspektori FUP-a istražuju zapošljavanje radnika* (17.8.) *Konačno odlazak* (18.8.); Nezavisne novine, Davud Muminović, *Smijenjeni direktor i Uprava Doma zdravlja* (18.8); Dani, A.T., *Slobodan Trninić* (18.8.)

Karića uz obećanje da će njegovog rođaka zaposliti u MUP TK. U prilogu Federalne televizije (Dnevnik 2, 24. avgust) ukazano je da "ljudi bliski Mutapčiću, među kojima su čak i uposlenici EUPM-a, vrše pritisak na članove Nezavisnog odbora koji su spremni donijeti odluku o suspenziji". (FTV -2, Dnevni avaz, Nezavisne novine, Oslobođenje – po 1 objava)¹⁷

- Predsednik i član Upravnog odbora Udruženja za zaštitu žiranata BiH, Jovica Cvjetković i Mika Nikić optužili su guvernera Centralne banke Kemala Kozarića da je zaslužan za korupciju jer "sjedi na vrhu piramide bankarskog sistema koji je prevario 200.000 žiranata", da prima mito da zataškava kreditne prevare što opravdavaju tvrdnjom da Centralna banka ništa ne radi kako bi zaštitila građane već, zajedno sa entitetskim agencijama za bankarstvo, "na sve načine pokušavaju da zaštite bankarske prevarante". Guverner Kozarić negirao navedene optužujuće tvrdnje naglašavajući da Centralna banka nije nadležna za rješavanje problema žiranata. (Press – 3 objave)¹⁸
- Direktor Turističke zajednice Tuzlanskog kantona, Almazaga Čatović razriješen je dužnosti "zbog korupcije, nezakonitosti i samovolje". Kantonalno tužilaštvo otvorilo je istragu o nepravilnostima u Čatovićevom radu koji se sumnjiči za zapošljavanje osoba bez potrebnih kvalifikacija, uručivanje neopravdanih otkaza zaposlenima i nemarno trošenje novca Turističke zajednice. (Dnevni avaz -2, Nezavisne -1 objava)¹⁹
- Inspektori Financijske policije Federacije BiH došli su do podataka da su javne kompanije, pojedine direkcije i zavodi, poput MIO FBiH, oročili blizu 1,5 milijardi maraka uz nevjerovatno malu kamatu, zakonitost tih transakcija biće predmet dalje istrage, kao i mogući povrat tog novca u tzv. crne stranačke fondove. Po nalogu federalne Vlade, inspektori Financijske policije FBiH provjeravaju i finansijsko poslovanje ministarstava i drugih entitetskih institucija i ustanova. Prema njihovim prosudbama, krajnji je trenutak da se Federacija BiH, kao i država u cjelini, obračunaju s organiziranim kriminalom i korupcijom jer će se u suprotnom država jednostavno sama urušiti. Glavni inspektor Financijske policije Federacije BiH Zufer Dervišević potvrdio je navode o oročenim sredstvima javnih kompanija, kao i sumnjama da je u tim transakcijama bilo i nezakonitosti. Naglasio je da je izvan svake sumnje da se država BiH mora najozbiljnije i najodlučnije pozabaviti borbom protiv kriminala i korupcije: „Mi smo podnijeli masu dokaza i kaznenih prijava, nažalost, željenoga epiloga u vidu konačnih i pravomoćnih presuda nema ili ga je vrlo malo. Odgovorno tvrdim kako nedostaje hrabrih i odlučnih tužitelja i sudaca koji bi doveli procese do kraja.“ (Dnevni list)²⁰
- Različitim malverzacijama prilikom raspisivanja i sprovođenja konkursa za zapošljavanje u osnovnim i srednjim školama Tuzlanskog kantona, omogućava se da „posao većinom dobijaju djeca čiji su roditelji u lancu prosvjetno-političkih klanova“. Nastavnici zaposlenih na određeno vrijeme bili su prisiljeni da za svaku godinu dana rada daju po 1000 KM da bi zadržali posao. (Dnevni avaz, zurnal.info)²¹

¹⁷ FTV, Dnevnik 2, Edina Šećerović, 18. i 24. avgust; Nezavisne novine, E.Sk., *Sutra o smjeni policijskog komesara* (22.8.); Oslobođenje, A.Še., *Danas o suspenziji Nedima Mutapčića* (25.8.); Dnevni avaz, *Mutapčić povrijedio radnu dužnost* (26.8.)

¹⁸ Press, Boris Knežević, *Guverner Kozarić i bankari u BiH učutkuju žirante* (16.8.), demanti: *Kozarić: Ne primam mito i ne hakerisem žirante!* (17.8.), Boris Knežević, *Kozarić je šarlatan!* (20.8.)

¹⁹ Dnevni avaz, A.H., *Almazaga Čatović nije više direktor Turističke zajednice* (17.8.), H.Č., *Mustafić: Bio sam Čatovićeva žrtva* (18.8.); Nezavisne novine, Edin Skokić, *Sporni direktor i dalje u fotelji* (19.8.)

²⁰ Dnevni list, L.Marić, *Oročeno skoro 1,5 milijardi maraka državnog novca* (19.8.), Antun Mrkonjic, *Postoje oročena sredstva, bilo je i nezakonitih transakcija* (20.8.)

²¹ Dnevni avaz, A.Hadžić, *Ko mešetari s prijemom nastavnika?* (22.8.) Na internet stranici zurnal.info počeo je serijal tekstova sa ispovestima oštećenih nastavnica i nastavnika koji namjeravaju odgovorne prijaviti MUP TK; Nermina Šunjić, *Mladi Živiničani objavili rat „prosvetnoj mafiji“ - Plaćala sam hiljadu maraka da bih radila godinu dana* (27.8.)

- Na nepravilnosti prilikom javnih nabavki ukazivano je u slučaju Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja FBiH (ZZO FBiH) jer favorizuje određene ponuđače medicinske opreme. Vlasnik kompanije Medimpex iz Sarajeva, Šemso Mujezin istakao je da su uslovi tendera ZZO za nabavku medicinske opreme prilagođeni određenoj firmi iako njeni proizvodi nezadovoljavaju propisane kriterijume ili je riječ o proizvodima koji nisu registrovani, zatim da cijena proizvoda nakon prve isporuke poraste u odnosu na cijenu dogovorenu na tenderu usljed čega ZZO izdvaja dodatna novčana sredstva. Novinarka Almasa Hadžić ističe da je država, odnosno namjesnici stranaka koje čine njenu vlast, višegodišnji pokrovitelj nečasnih rabota koje se tiču nabavki robe putem tendera, u čemu je nabavka i prodaja lijekova jedan od najunosnijih biznisa, a stranački čelnici zdravstvenih ustanova najbolji armirači takvog biznisa, “zbog toga i toliki sukobi nakon izbora između stranaka u nastojanju koja će od njih direktorovati Zavodom zdravstvenog osiguranja i vodećim medicinskim ustanovama ili ko će stati na čelo ministarstva zdravlja”. (Dnevni avaz -2 objave)²²
- Sredinom septembra Finansijska policija Federacije BiH krenut će u akciju kontrole svih institucija i ministarstava u ovom entitetu, koji su zbog nezakonitog trošenja proračunskog novca u 2010. godini dobili negativnu ocjenu federalnih revizora. Ovim će prvi put od osnivanja Ureda za reviziju rada institucija FBiH, njihovi izvještaji biti temelj za podnošenje kaznenih prijava protiv odgovornih pojedinaca ili skupina krivih za stvaranje milijunskih gubitaka. Ured za reviziju institucija u FBiH nije dao pozitivno mišljenje ni za jedan od 51 revidiranog finansijskog izvještaja za 2010. godinu, a najznačajnije nepravilnosti ogledaju u potrošnji sredstava za javne nabave, reprezentaciju, upotrebu i održavanje službenih vozila, PTT troškove, sustave internih kontrola, ugovore o djelu, stimulacije i prekovremeni rad, putne troškove. (Večernji list)²³
- U Izvještaju o radu prošlog saziva Istražne komisije za utvrđivanje donatorskih sredstava Predstavničkog doma Parlamenta BiH navedeno je da iako postoje osnovane sumnje da su milioni KM koji su stigli u BiH u vidu donacija pronevjereni, ne postoji politička volja da se utvrdi gdje je taj novac nestao. Procjenjuje se da je u BiH stiglo više od 7 milijardi KM donacija. Za pronevjeru donacija nisu zainteresovana ni istražna tijela, poslednji izveštaj istražne komisije stigao je u Tužilaštvo BiH početkom 2010. ali istraga o zloupotrebi doniranog novca nikada nije pokrenuta. (Večernji list)²⁴
- Agencije, direkcije, fondovi i zavodi u RS raspolažu sa 327,4 miliona KM budžetskog novca iako poreski obveznici za mnoge od njih nikada nisu ni čuli, ali su dobra prilika za uhljebljenje partijskih kadrova. Najavljeno je osnivanje i novih zavoda, ministarstva svoje obaveze prebacuju na agencije i tako dupliraju broj zaposlenih u administraciji, a mnoge od formiranih agencija zapravo ne rade ništa i nakon osnivanja rad tih agencija niko ne kontroliše. (Euro Blic)²⁵
- Prilikom protesta ispred zgrade Općinskog suda u Sarajevu, stotinjak radnika Granita iz Jablanice zahtjevalo je, između ostalog, da sud prekine stečajni postupak do okončanja krivičnog postupka protiv bivšeg vlasnika Granita: “Borimo se protiv stečaja, korupcije i pranja novca bivšeg menadžmenta, neka Vlada FBiH preuzme Granit. Granit je primer sistematskog uvezivanja mafije, političkog lobija i, nažalost, sudstva”, uz najave da će

²² Dnevni avaz, F.Karalić, *Kako se na nabavkama lijekova gube milioni KM* (15.8.), Almasa Hadžić, *Kriminal sa lijekovima* (16.8.)

²³ Večernji list, Zdenko Jurilj, *Ministri pred sudom* (17.8.)

²⁴ Večernji list, G.S., *Nema političke volje da se utvrdi gdje su završili milijuni maraka koji su stigli u BiH preko donacija* (17.8.)

²⁵ Euro Blic, Tijana Veselinović, Jelena Vujić, *Troše milione bez ičijeg znanja a javnost ne zna ni šta rade* (24.8)

Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH uputiti prijave protiv korumpiranih sudija. (Oslobođenje)²⁶

- Prema istraživanju Evropskog programa za procjenu cesta, ceste u Bosni i Hercegovini su među najgorima u Evropi i zbog takvog stanja u narednih 10 godina u BiH bi moglo poginuti ili se teško povrijediti najmanje 25.000 ljudi. Kašnjenje, neodgovornost domaćih stručnjaka, namještanje tendera, afere oko odabira kompanija za izvođenje radova, samo su neki od problema koji prate izgradnju autocesta u BiH. (24sata.info)²⁷
- Predsavnici Udruženja raseljenih i izbjeglih osoba "Moj dom" iz Mostara ukazuju da su na obnovi ratom porušenih kuća i stambenih zgrada "oprani milijuni maraka donatorskog novca" i da su u takve aktivnosti bili uključeni svi - od čelnika Gradske uprave Mostara, Ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, vlasnici tvrtki koje su sudjelovale u obnovi porušenih objekata, do donatora. (Večernji list)²⁸
- Banjalučke vlasti iz gradskog budžeta izdvojile su 18.000 KM za potrebe ovogodišnjeg Otvorenog prvenstva Banjaluke u dresurnom jahanju koji organizuje privatni konjički klub "Čokorska polja" čiji je vlasnik Milutin Jović, kontroverzni banjalučki biznismen, blizak aktuelnoj vlasti Republici Srpskoj. (zurnal.info)²⁹
- Istraživanje o navikama turista u 4 grada u BiH (Sarajevo, Neum, Mostar, Međugorje), koje je za Ministarstvo za turizam i okoliš FBiH radio Institut za turizam iz Hrvatske, koštalo je 300.000 KM, a zaposleni u turističkim agencijama ističu da istraživanje nema nikakvu upotrebnu vrednost, da je mimo svih procedura istraživanje dobila firma iz Zagreba i da se za taj novac moglo mnogo više uraditi zbog čega smatraju da je istraživanje primjer nehajnog trošenja budžetskog novca. Navedene tvrdnje negirao je Nedeljko Babić pomoćnik ministra za turizam. (Nezavisne novine)³⁰
- U revizorskom izvještaju o finansijskom poslovanju kompanije BH Telekom u 2010. godini navodi se da je kompanija sklapala milionske tajne ugovore prilikom dodele poslova nabavke. Ugovori su zaključivani putem tzv. pregovaračkog postupka bez objave obaveštenja, na taj je način sklopljeno 495 ugovora u vrijednosti od 66,1 miliona KM. (Euro Blic)³¹
- Policijskoj upravi iz Odžaka prijavljen je slučaj da su njihovi zaposlenici primali mito prilikom kontrole ispravnosti vozila i dokumenata, nakon čega je pokrenuta istraga. (Dnevni avaz)³²

²⁶ Oslobođenje, M.Đurović Rukavina, *Radnici Granita optužili sudije za korupciju* (19.8.)

²⁷ www.24sata.info, S.B., "Nemar i korumpiranost": U narednih 10 godina u BiH bi moglo poginuti 25.000 ljudi! (16.8.)

²⁸ Večernji list, Zdenko Jurilj, *Pljačka na ruševinama* (25.8.)

²⁹ www.zurnal.info, Vladimir Kovačević, *Građani Banja Luke finansiraju privatni konjički klub* (20.8.)

³⁰ Nezavisne novine, Davud Muminović, *Beskorisno istraživanje platili 300.000 maraka* (22.8.)

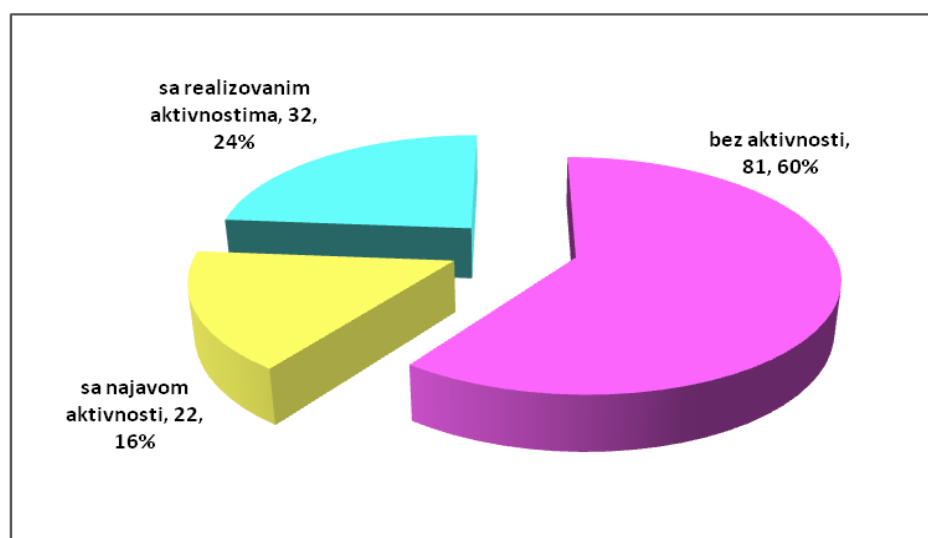
³¹ Euro Blic, *Tajni ugovori* (18.8.)

³² Dnevni avaz, Ta.B., *Prijavio patrolu zbog primanja mita* (22.8.)

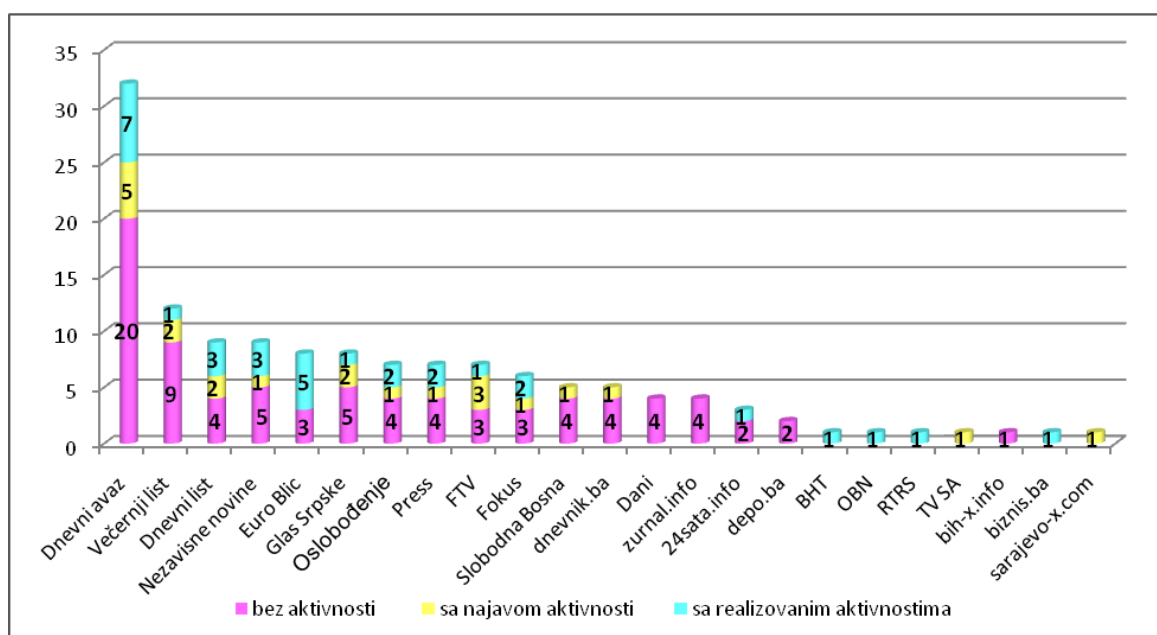
VREDNOSNA ORIJENTACIJA

Vrednosna orijentacija sadržaja tekstova i priloga određivana je u odnosu na to da li samo konstatuju ili ukazuju na slučajeve korupcije bez ikakvih aktivnosti koje bi vodile sankcionisanju odgovornih, zatim slučajevi korupcije koji su praćeni najavom aktivnosti – istražnih i sudskih – u cilju sankcionisanja i slučajevi korupcije koji su praćeni realizacijom konkretnih aktivnosti, poput hapšenja osumnjičenih, izricanja presuda, edukativnih akcija u cilju podizanja svijesti javnosti o štetnosti korupcije i slično. Na osnovu grafikona kojim je predstavljena vrijednosna orijentacija, može se zaključiti da je korupcija mnogo više fenomen o kojem se „priča“, nego što je predmet aktivnosti usmjerenih na njeno sankcionisanje ili prevenciju.

Grafikon 7. Prikaz vrijednosne orijentacije sadržaja analiziranih objava

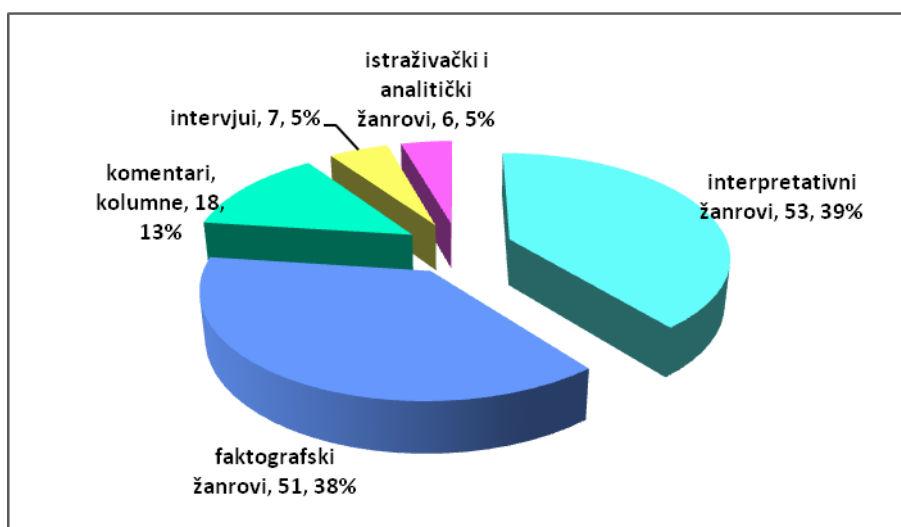
Grafikon 8. Prikaz vrijednosne orijentacije sadržaja objava prema analiziranim medijima

ŽANROVI, AUTORSTVO I IZVORI INFORMACIJA

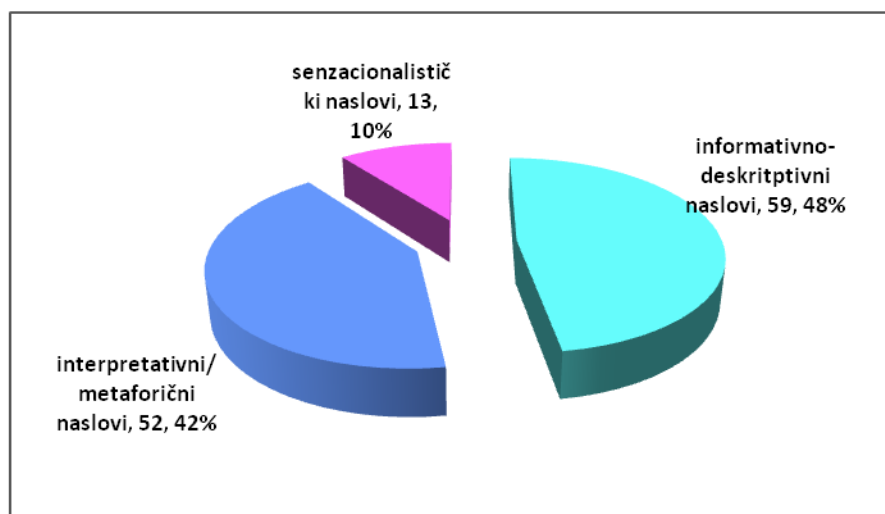
Kada se analizirani tekstovi i prilozi posmatraju žanrovski uočava se visok procenat (39%) zastupljenosti interpretativnih žanrova – izveštaja i vijesti u okviru koji novinari/novinarke i/ili izvori informacija kroz tumačenje određenih događaja iznose sopstvene vrijednosne sudove. Ukoliko ovim žanrovima dodamo komentare, kolumne, istraživačke i analitičke žanrove u kojima autori/ke takođe iznose sopstvena tumačenja, proizilazi da je skoro polovina analiziranih objava interpretativna. Veće prisustvo faktografskih žanrova zabilježeno je u okviru objava posvećenih akciji „Kafa“ Državne agencije za istrage i zaštitu, jer se medijsko izvještavanje u znatnoj mjeri zasnivalo na podacima dobijenim u Tužilaštvu BiH i Upravi za indirektno oporezivanje.

Grafikon 9. Prikaz novinarskih žanrova

Usmjeravanje interpretacije o određenom događaju, osim iznošenja vlastitih stavova ili kroz izbor izvora informacija koji podržavaju odabrano tumačenje, novinari realizuju i putem odabira naslova. Nerijeto se dešava da se kroz odabir naslova favorizira interpretacija jednog izvora informacija na štetu drugog izvora koji je ponudio suprotstavljenu interpretaciju. Više od polovine analiziranih tekstova (52%) imalo je interpretativne naslove, ali je nekolicina naslova zbog neprimjerenosti označena senzacionalističkim. Kao ilustracija nepimjerenog naslova može se izdvojiti naslov koji je pratio intervju sa dopredsjednikom HSP BiH Josipom Perićem u Večernjem listu - *Intelektualno Zvonimir Jurišić nije sposoban biti vođa* (18.avgust). Iako se radi o jednoj od Perićevih izjava tokom intervjua, to ne opravdava novinarku Željku Mihaljević da baš tu uvredljivu rečenicu odabere za naslov teksta. Sličan odabir naslova zabilježen je i u listu Press povodom optužbi članova Udruženja za zaštitu žiranta BiH da je guverner Centralne banke Kemal Kozarić korumpiran i da je odgovoran za obaranje internet stranice ovog udruženja - *Guverner Kozarić i bankari u BiH ućutkuju žirante* (16.avgust), *Kozarić je šarlatan!* (20.avgust).

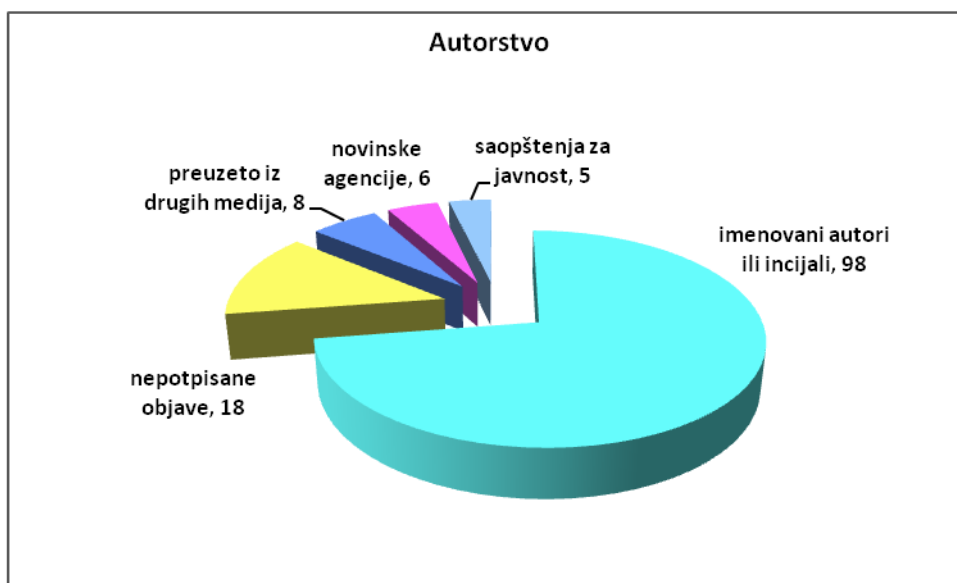
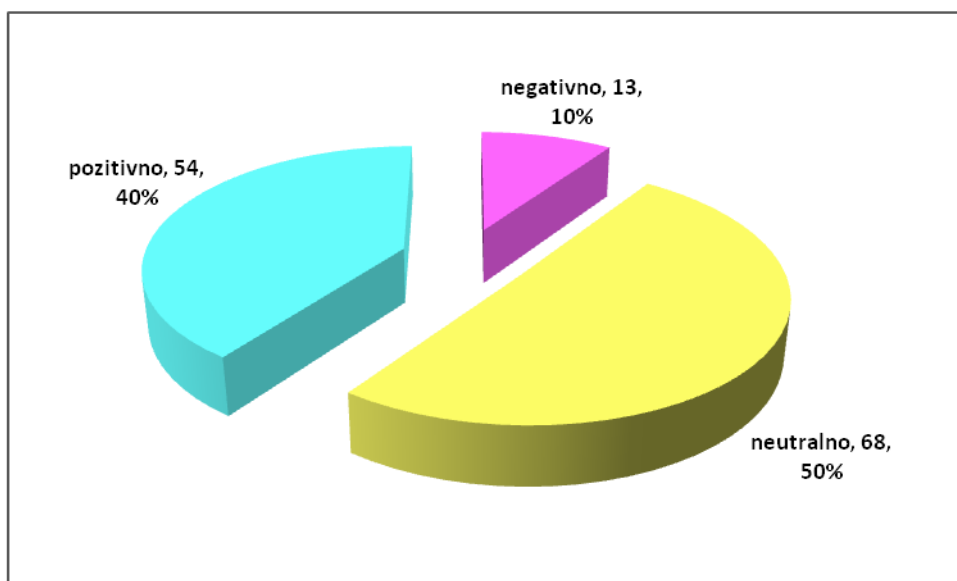
Grafikon 10. Prikaz naslova analiziranih objava

Pored broja objava objava posvećenih analiziranoj temi, veličina teksta i trajanje priloga smatra se jednim od indikatora značaja koji se pridaje temi o koji se izvještava. Najveći broj analiziranih tekstova zauzimao je površinu od $\frac{1}{4}$ do polovine stranice (62), zatim slede tekstovi manji od $\frac{1}{4}$ stranice (18), površinu između polovine i cijele stranice zauzimalo je 14 tekstova, a više od cijele stranice zauzimalo je 13 tekstova. Optužbe za nepotistička imenovanja vladajućih stranaka u Federaciji BiH (SDP, SDA, HSP, Radom za boljitak) i akcija Državne agencije za istrage i zaštitu predstavljaju teme kojima je posvećeno najviše medijskog prostora – od polovine do cele stranice ili više od jedne stranice. Navedene teme bile su zastupljene i u okviru tekstova površine od $\frac{1}{4}$ do polovine stranice, kao i najveći broj slučajeva predstavljenih u okviru teme optužbe za korupciju zaposlenika u državnim, entitetskim i kantonalnim institucijama. Najmanju površinu medijskog prostora zauzelo je izvještavanje o antikoruptivnim akcijama nevladinih organizacija i ukazivanjima evropskih institucija o izostanku aktivnosti u borbi protiv korupcije u Bosni i Hercegovini. Najduži priloz u centralnim informativnim emisijama televizijskih stanica posvećeni su akciji Državne agencije za istrage i zaštitu, dok su ostale teme bile zastupljene u kraćim priložima (od 30 do 60 sekundi), izuzev priloga posvećenih aktivnostima Transparency International BiH zabilježenim na FTV (310 sekundi) i TV SA (180 sekundi).

Izraženo prisustvo prisustvo interpretativnih žanrova u kojima autori i autorke iznose spostvene sudove o temama koje obrađuju, omogućuje prikaz njihovih vrijednosnih stavova. Ukazivanje na koruptivne radnje praćeno njihovom osudom vrednovano je kao pozitivan stav. Informativno-deskriptivni žanrovi uzrokuju izostanak čujnost autora tekstova, tako da je u ovim slučajevima stav autora vrednovan neutralno, što je slučaj kod interpretativnih žanrova u kojima tumačenja ne iznose autori, već izvori informacija. Negativno je vrednovan stav autora koji su upotrebljavali uvredljive i/ili senzacionalističke naslove, naglašavali jednostrane interpretacije bez pružanja adekvatnih argumentacija koje bi ih opravdale ili su koruptivne aktivnosti tumačili kao pretnju jednog konstitutivnog naroda nad drugim.

Grafikon 11. Prikaz vrijednosnih stavova autora i auroki tekstova i priloga

Grafikon 12.

Tabela 1. Prikaz novinara i novinarki koji su bili autori dva ili više tekstova/priloga:

autor/ka	mediji	pozitivno	neutralno	negativno
Almasa Hadžić	Dnevni avaz	2	1	
Amer Tikveša	Dani	3		
Boris Knezevic	Press	1		2
Davud Muminovic	Nezavisne novine	1	1	
Dejan Jazvić	Večernji list	1		1
E.Halać	Dnevni avaz	3	1	
Edina Šećerović	FTV	2	2	
Faruk Vele	Dnevni avaz	1	1	2
M.Kukan	Dnevni avaz	6	2	
M.Rener-Smajovic	Nezavisne novine		3	
V. Stevanović	Dnevni avaz		3	
Zdenko Jurilj	Večernji list	3	1	1

Kao izvori informacija načešće su se pojavljivali predstavnici političkih partija (HSP, SDP, SDA, HDZ, DP) čija su ukazivanja na koruptivne radnje povezana sa unutarstranačkim sukobima, što je slučaj sa HSP BiH, ili međustranačkim optuživanjima - opozicionih partija na račun vladajućih (36 objava). Uvjerljivost tih optužbi u pojedinim slučajevima je upitna jer dolazi od predstavnika stranaka čiji su članovi sumnjičeni ili procesuirani za koruptivne radnje u periodu dok su bili nosioci vlasti (npr. HDZ BiH). Predstavnici institucija takođe su često bili izvori informacija, prije svega predstavnici Tužilaštva BiH, Uprave za Indirektno oporezivanje, zatim Državne agencije za istrage i zaštitu, Finansijske policije Federacije BiH, Agencije za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije BiH, državnih i entitetskih ministarstava, sudova i tužilaštava na nižim nivoima vlasti (26 objava). Predstavnici Transparency International BiH i Centra civilnih inicijativa najčešće su se pojavljivali kao izvori informacija iz međunarodnih i nevladinih organizacija (11 objava). Predstavnici sindikata i radnici preduzeća i institucija čiji se menadžent sumnjiči za korupciju, žrtve korupcije, kao i sami građani su u pojedinim objavama navođeni kao izvori informacija (16 objava), kao i osumnjičena lica, prije svega Nebojša Antonić koji se kao izvor informacija pojavljuje u 9 objava. Pozivanje na neimenovane izvore zabilježeno je u 13 objava.

Sadržaj 51 objave zasnivao se samo na jednom izvoru, 14 objava na dva izvora, 11 objava na tri ili više izvora, dok se sadržaj 59 objava nije zasnivao na izjavama izvora informacija. Stavovi izvora bili su nesaglasni ili suprotstavljeni u okviru 17 objava, a saglasni u okviru 8 objava.

SADRŽAJ

METODOLOŠKE NAPOMENE	2
FREKVENCije OBJAVLjIVANJA	3
TEMATSKI PRIKAZ SADRŽAJA OBJAVA	6
1. OPTUŽBE ZA NEPOTIZAM I VLADAJUĆA KOALICIJA U FEDERACIJI BIH	6
2. SUKOB UNUTAR HRVATSKE STRANKE PRAVA BIH	11
3. AKCIJA „KAFA“ DRŽAVNE AGENCIJE ZA ISTRAGE I ZAŠTITU (SIPA)	12
4. OPTUŽBE ZA KORUPCIJU ZAPOSLENIKA U DRŽAVNIM, ENTITETSKIM I KANTONALNIM INSTITUCIJAMA	14
VREDNOSNA ORIJENTACIJA	18
ŽANROVI, AUTORSTVO I IZVORI INFORMACIJA	19